

अपराजिता

ले.दिवाकर कारखानीस
हयुस्टन (अमेरिका)

अॅम्बुलन्सने एक पळण घेतले आणि हॉस्पिटलच्या इमर्जन्सी प्रवेशाव्हाऱापाशी थांबली. ड्रायव्हर दवरणाऱा उघडून आहेर आला आणि त्याने मागे जाऊन अॅम्बुलन्सचे दवरणाऱे उघडले. पाठोपाठ दोन नर्सेस उतरल्या आणि भरकता बट्रेचर हळूहळू आहेर आला. पांढऱ्याशुभ्र चादवीखाली एका आठनऊ वर्षाच्या मुलीचा लहानखुरा देह होता. तिचा चेहरा झांकलेला नव्हता. टुकूटुकू ती मुलगी आजुआजुला जघत होती. .हंभत होती. कशाला येवढी धांपपळ चालली आहे ? अरंभ जणू तिचे हरणाभारखे डोळे पिचारत होते.

टेक्सास चिल्ड्रन हॉस्पिटलच्या तळमजल्यावरच्या लिफ्टच्या प्रवेशाव्हाऱापाशी बट्रेचरची गाडी थांबली. पाठोपाठ धांपत धांपत धांपा टाकीत भरीता आली. क्षणभरासाठी भुध्दां तिला भायलीला डोळेआड होऊन घायचे नव्हते. लिफ्ट खाली आली आणि बट्रेचर आंत ढकलला गेला. जरोज्वर दोन नर्सेस आणि भरीता – पेशंटची आई.

भातण्या मजल्यावर लिफ्ट थांबली. प्रथम नर्सेस आहेर पडल्या. पाठोपाठ बट्रेचर आहेर काढला. भरीता एका हाताने भायलीला कुरवाळत होती. पेशंटला इमर्जन्सी थियेटरमध्ये नेले. भमोर M.R.I. चे मोठे ओगदयाभारखे मशीन होते. हलकेच उचलून मशीनच्या भायलीला प्लटफॉर्मवर ठेवले. डॉक्टरांच्या हातांत पेशंटचा चार्ट होता. पेशंटला लहानभे गुंगीचे इंजेक्शन दिले. घडयाळाकडे एक ड्रुष्टीक्षेप टाकून त्याने MRI ऑपरेटरला मशीन सुरू करावला भांगितले. हळूहळू भायलीझोपलेला प्लटफॉर्म ओगदयांत शिरू लागला.

भरीता थियेटरआहेर येवझाऱ्या घालत होती. इतक्यांत भमीर-तिचा नवरा गाडी पार्क करून आला. दोघेही गप्प गप्प ! मधुनच भरीताचे डोळे भरून येत होते. भमीरला ठाऊक होतं की तिला भमजापयाला गेलो की ती भडभडून ओक्भाओक्शी रडायला लागणार. मुद्दामच तो दुभरीकडे पहात राहिला. तज्जल पंचेवाळीस मिनिटांनी थियेटरचे दवरणाऱे उघडले. भरीता धांपली. निळया डोळयांची जाडगेली नर्स आहेर आली आणि म्हणाली,

“मॅम भायलीला आरा नंभरच्या अपेशलरूम मध्ये नेणार आहोत. तिथे गेल्यानंतर आणखीन काही टेस्ट्स कराव्या लागणार आहेत. तुम्ही आतां घरी जा आणि पिश्यांती घ्या.”

“ पण. .आणखीन थोडावेळ आम्ही थांबलो तर. .”

“ पण कशाला ? आता तिला ज्या खोलीत नेलं आहे ती क्वॉरंटार्ईनची खोली आहे. तिथं तुम्हालाही जाता येणार नाही.”

“म्हणजे. .?”

“ मला. .? तिच्या आईला. .? “

“ भौंसी मॅम. तुम्हालाही जाता येणार नाही त्या खोलीत आता. .या क्षणी ! “

“ अग आई ग. .” भरीता कळपळली.

भमीरने तिच्या खांदयावर थोपटले आणि तिच्या पाठीमागून खांदयावर हात घालून तिला आहेर पडण्याच्या दवरणाऱ्याकडे नेण्यासाठी उठवले. इतक्यांत थियेटरमधून अॅडमिट करणारे डॉक्टर आहेर पडले आणि त्यांनी भमीरला त्यांच्या कन्सल्टिंगरूममध्ये येण्यासाठी खूप केली.

आशा :

टेलिफोन खेलचा कर्कक्ष आवाजाने आशा दचकून उठले. खेडजपळच्या भाईड टेजलवरचा दिवा लावला. टेजलावरच्या घडयाळांत ढीड पाजला होता. त्यांनी रिभिण्डर उचलला.

“हॅलो . . हॅलो ” ते अगदी हळू खोलले. काकी शेजारी झोपली होती. तिची अण्णेली झोप चाळणू नये म्हणून ते काळजी घेत होते.

“ हॅलो. हॅलो. . . हॅलो. . ” चिडक्या- बडक्या आवाजांत पलीकडून आवाज आला.

“ आणा मी भरीता खोलतेय. . तुम्ही अगाल तसे आताच्या आता या. . ”

“ अग पण काय झालं काय? काही इमर्जन्सी आहे कां ? ”

“ हो. . इमर्जन्सीच आहे. भायलीनं बडून बडून पैताग आणलाय ! मला काही सुचत नाही. पण तुम्ही ताबडतोब याच. . ! ”

आणाच्या आवाजाने काकीची झोप चाळवली. त्या अर्धवट झोपेत म्हणाल्या,

“ काय हो. . मांजर आली काय ? कशाला उगाच खडखडताय ? ”

“ अग मांजर नाही. भरीताचा फोन आलाय ” रिझिप्लरपर हात ठेऊन ते हळू खोलले.

भरीताचं नांय ऐकलं आणि काकी चटकन उठून खाल्या खेडवर.

“काय म्हणते पोरगी ? ”

“ अग काही नाही विशेष. भायलीनं बडून गोंधळ घातलाय. आताच्या आता ती खोलवतेय. . ”

“ घा तो फोन मला. . ! ”

“ काय ग भरीता, काय झालं पोरीला ? तापखिप झालाय कां ? ”

“ नाही नाही. तापखिप काही नाही. फक्त बडत भुटली आहे. कश्याने म्हणून थांखत नाही. भरीत तब अगदी पेडापिभा झालाय. Please काकी, तुम्ही याना. . please ! ” आता भरीतापण बडायला लागली.

“ अग असें काय पेड्याभाबबे बडतेब ? आम्ही आता निघतो. . येतो थोड्यावेळांत ! ” काकी हंबल्या. आणांना म्हणाल्या

“चला. पोरगी बबबंच घाबरली आहे. गेलंच पाहिजे. ”

आणांनी नाईटड्रेसच्या लेंग्यावर पॅट चढवली पायांत कॅनव्हासचे खूट घातले आणि गाडीची चापी घेऊन बिबच दाखून गराजचा दरवाजा उघडला. आंत शिरून गाडी चालू केली आणि बिबर्न घेतली. तेवढ्यांत काकींनी घराच्या पुढच्या दरवाजा चापी लावून खंद केले आणि गाडीत येऊन खाल्या. आणांनी गाडी तशीच मागे बबबत्यावर घेतली आणि रिमोटने गराजचा दरवाजा खंद केला.

दहा मिनिटांत आणा भरीताच्या ओशियाना अपार्टमेंट कांप्लेक्सला पोहचले. दरवाज्याजवळ उभे राहून कानोभा घेतला. पोरीच्या हमभाहुमशी बडण्याचा आवाज आहेब ऐकू येत होता. काकींनी खेल वाजविली. शरीताने दरवाजा उघडला. आणा काकी आंत शिरल्याखरोखर भरीता काकीच्या गळ्यांत पडली. काकींनी तिच्या पाठीवर थोपटले. ती थोडीशी शांत झाली. भरीत हताशापणे अंधाराकडे पहात बिबडकीपाशी उभा होता.

भायली पाळण्यांत आकांत करून बडत होती. चार महिन्याचे ते आळ बडून बडून लालीलाल झाले होते. काकीने तिला पाळण्यांतून आहेब काढली. “उगीउगी” म्हणत तिला छातीशी धरली. काही क्षण भायली शांत झाल्याभाबबे वाटली. पण लगेच तिने बूर काढला. काकींनी “अडगुल मडगुल “ पाभून “ताई गुणाची माझी छकुली “ पर्यंतची भर्ष अबबे वापरून अधितली. पण भायलीचा आकोश काही थांभेना.

काकींना तेवढ्यांत एक उपाय सुचला. त्यांनी आणांना खेडवरची चादर काढायला सांगितली. चादरीचं एक टोक भरीतला धरायला सांगून दुसरे टोक आणांच्या हाती दिलं आणि चादरीची झोळी केली. खांद्यावरच्या भायलीला त्या झोळीत टाकली आणि बबबतः झोके घालू लागल्या. काही क्षणांत ते पोर झोपी जायला लागलं. कर्कश्य आवाज खंद झाला आणि खोली अगदी अचानक शांत झाली. तखल अर्थातस आणा आणि भरीत झोळी हालवत उभे होते. दोघेही थकले. भरीता आजूच्या बोफ्यावर अर्धवट झोपेत पडली. काकींनी खूण केली आणि भायलीची झोळी हलकेच पलंगावर ठेवली. बडूनबडून थकलेलं ते पोर निचिंतपणे झोपी गेलं होतं. भायलीला झोळीची संपय लागली. भायली जशी वादू लागली तशी तिचं आकांतानं बडणं कमी झालं. आणाकाकींचा खुपच लळा तिला लागला होता. मधून मधून आणा आणि काकी भायलीला पहायला जात असेत. जणू ती त्यांची बबबेरी नातच होती.

भरीता :

कशी भराभर वर्षा पाठून वर्षे जातात नाही? डोळ्या देखत ही आपली मुलं वाढत असेतात ! कालपरवा पर्यंत सांगणाारी भायली आता दुडुदुडू चालायला लागली! ममीडंडी म्हणून हांक मारू लागली, फॉक घालू लागली.

तिला मी किंडरगार्डनला गेली तो पहिला दिवस आठवतो. घट्ट धरून बोटत नव्हती कितीवेळ ! धांभले तिच्या जवळ थोडावेळ. रमली मग मुलांच्यांत ! अंध्याकाळी घरी आली ती चिचिचिच ! किती सांगू अन् किती नको असां होऊन गेलं होतं तिला. जितकी मोठी अहीण श्यामला शांत तितकीच ही खोलभांड , सारखी अडपड चालायची तिची आणि चौकशा सार्वांच्या ! जितकी धीट तितकीच हजरजबाबी , कुणाला ऐकायची नाही ! माझी पोस म्हणून सांगत नाही, पण जन्माला आली ती साज नेहूनच सौंदर्याचा ! कुणाचीही दृष्ट लागायी इतकी संपाळी.

के.जी. मधून ती प्रायमरी शाळेत गेली आणि शिक्षकांना तिनं आश्चर्याचा धक्का दिला. तिची आठवण आणि पठणशक्ती खिलखिल होती. एकपाठी म्हणाना , एकदा पाचलेलं तिच्या लक्षांत राहायचं. अशी ही माझी छकुली माझ्या काळजाचा तुकडा आता नऊ वर्षांची झालीये. पियानो काय छान वाजवते ! शाळेत हुषारी, तशीच खेळांत पण. .! काय झालं असेल माझ्या छकुलीला? आता काकी असती तर घावत आली असती ! पण तिलापण देवानं आपल्या घरी गेली गेल्यावर्षी . . मी अगदी एकटी पडले हो. . आणि आता माझी पोस आजारी झाली. . कशी निपचित पडली होती त्या टेथलावर , पण घाबरली नाही जराभुध्दा ! खिलकूल नाही , काय करू मी आता ?

सायली :

“ Why they have brought me to the hospital ? I 'm O.K. I have to watch the Astro's Ball game today ! Mummy and Daddy worry too much ! I just have some pain in my leg. Nothing great !.. मी आता घरी गेल्यावर सूनलला आणि जिमला खोलावणार आहे खेळायला. जॉनी आणि त्याची अहीण शेरी यांना पण सांगून अघणार आहे. नाही आले तर गेले उडत. शामीला गाराज मधल्या बॅकेटबल काढायला सांगणार and we are going to play tennis on the court. सिमिंगलापण जायचं आहे. किती किती plans केले होते. या हॉस्पिटलमुळे सगळं ओमफस झालं. थोडा पाय दुखतोय ! पण ममीला घाई झाली मला इकडे आणायची ! काही कळत नाही तिला. घरी गेल्यावर खोलावणच नाही तिच्याशी. मग असेल बडत नेहमीसारखी !”

“ My God ! Why Mummy or Daddy is not here? Why they have been asked to wait outside. Mummy is always with me. This Doctor does not know! Wao ! What is this big tunnel ? Are they going to put me in the tunnel? Yaa, They are ! There are lots of stars twinkling in the tunnel. I can see them all. O.K....!”

डॉक्टरांनी एक इंजेक्शन सायलीला टोचलं आणि क्षणभरांतच तिची शुध्द हरपली.

00000

थियेटरमधून एक नर्स घाईघाईने आहेर आली. सरीता चटकन उठली आणि तिला काही विचारण्यासाठी पुढे झाली.

“सिरटर. .सिरटर. .How is my Sayali?”

नर्से तिच्याकडे लक्ष गेले नाही. ती आपल्याच कामांत गर्क होती प तशीच दुसऱ्या खोलीत निघून गेली. सरीता खडू झाली. सरीत तिच्या जवळ आला आणि तिच्या खांद्यावर त्याने थोपटल्यासारखे केले.

सरीता परत थियेटरकडे डोळे लावून असली. थोड्यावेळांत एक डॉक्टर हात पुसत पुसत आहेर पडले. परत सरीताला उठावेसे पाटले. सरीतने खूप करून तिला थोपवले. डॉक्टर शांतपणे सरीत जवळ आले आणि म्हणाले,

“मि. सरीत, तुम्ही दोघे आंत माझ्या ऑफिसमध्ये येता कां ? मला तुमच्याशी काही खोलायचं आहे.”
 “ असां आहे. आम्ही येतोच आंत तुमच्या पाठोपाठ”.

डॉक्टर आपल्या टेबलामागे खुर्चीवर बसले. बरीता आणि बमीर बमोरच्या दोन खुर्च्यावर बसले. डॉक्टरांच्या हातांत भायलीचा चार्ट होता. ते म्हणाले

“ भायलीला किती दिवस ताप येत आहे ? म्हणजे तुमच्या कधी लक्षांत आले ?

“ जवळ जवळ दोन आठवडे तिला ताप येत होता रात्री डॉक्टर ! दिवसा ती खेळायची शाळेतपण जायची.” बरीता

“ मग तिचा पाय... नाही म्हणजे पाऊल केव्हापासून दुखायला लागले ?”

“भायली गेले दोन तीन दिवस कॅलेंट करतय पाय दुखतो म्हणून..मला पाटलं खेळताना मुरगळा खिरगळा असेल. पण डॉक्टर तुम्ही हे पायाचं कां पिचारतां?,

“ तसं काही खास कारण नाही. पण जरा शंका आहेत. मला एक सांगा तुमच्या घरांत कुणाला टी.सी. डायग्नोसिस कॅन्सर पगेरे काही झाला होता कां ?

“ असं कां पिचारता तुम्ही डॉक्टर?” बमीरने पृच्छा केली.

“ नाही म्हणजे आम्हाला पेशंच्या रोगाचे निदान करताना त्याची फॅमिली हिस्टरीपण पिचारतां घ्यायी लागते नेहमी. कारण, जसे काही रोग सांभर्गजन्यक असतात तसे काही अनुवंशीकही असतात. तुम्हाला हे तर माहितच आहे. नाही कां ?”

“ हो. तशी थोडीफार माहिती आहे. पण डॉक्टर तुम्हाला ही शंका कां आली?” बरीता.

“ त्याचं असं आहे की भायलीच्या आम्हाला अर्थाच टेस्ट कराव्या लागणार आहेत. प्राथमिक माहिती घेतल्यानंतर रोगाच्या निदानाचे ठोकताळे अप्रतिता येतात.” डॉक्टर.

“ आमच्या घरांत अद्यापर्यंत कुणाला टीसी अथवा कॅन्सर झाल्याचे ऐकीपांत नाही. माझ्या पडिलांना ऑर्डरलाईन न डायग्नोसिस आहे.” बरीता

डॉक्टर शांतपणे ऐकत होते. त्यांनी बमीरकडे अपेक्षेने पाहिले.

“ डॉक्टर मलाही डायग्नोसिस आहे... ऑर्डरलाईन. पण मी फार काळजी घेतोय.” बमीर.

“ खरं. आता असू दे. तुम्ही दोघे आता खूप थकलेले दिशतात. तुम्हाला चांगली पिशांतीची आवश्यकता आहे. काळजी करू नका. She is in good hands ! या आता आपण. ”

डॉक्टरांचा निरोप घेऊन बमीर आणि बरीता घरी आले. रात्रीचे साडाखारा पाजून गेले होते.

पुढचा एक आठवडा भायलीच्या निरनिराळ्या टेस्ट्स करण्यांत गेला. रोज तीन वेळा तिचे रक्त तपासणीसाठी काढले जात होते. तिच्या दिवशी मणक्यातून पाणी काढले. टि.सी. तत्सम सांभर्गजन्यक रोगाच्या तपासणी साठी ही टेस्ट करतात. या शिषाय “ओन मॅरो” साठी माकडहाडाच्या सांध्यातून द्रव (Fluid) काढला. हाडांच्या घनते पिषयीची (Bone Density Test) टेस्ट असे नानाप्रकार तिच्या आजाबाच्या निदानासाठी केले. हॉस्पिटलमधील तज्ञ डॉक्टरांची देखभाल आणि अत्याधुनिक उपकरणे आणि यांत्रिक साहित्याची जोड घेऊन मुलांच्या आजाबाचे कसून संशोधन करतात या सुविधेत.

आमचा जीव टांगून राहिला होता. दुसऱन आम्हाला भायलीचे दर्शन घडत होते. आमच्याकडे बघून ती गोड हंसायची हात हालवून “टा . .टा” करायची. पण ती रोडावत चाललेली आम्हाला दिशत होती. अगदी पांढरी फटफटीत पडली होती पोस !

नवव्या दिवशी डॉक्टरांनी आम्हा दोघांना परत त्यांच्या कन्सलटिंग रूममध्ये बोलावले. आज त्यांचा नूर वेगळाच होता. अरेच गंभीर पाटले ते !

“ मि. बमीर , मला तुम्हाला एक वार्डिंट आतमी द्यायची आहे. मला कल्पना आहे की या आतमीमुळे तुम्हाला अतिशय वार्डिंट पाटेल.. दुःख होईल.”

“ पण डॉक्टर सांगाना काय वार्डिंट आतमी आहे ती लवकर ! ” बरीता

“हो सांगतो. पण आतमी ऐकल्यावर धीर बोडायचा नाही..हताशा व्हायचे नाही? कसूल ? Promise me !”

“ Yes Doctor, we promise you .” बमीर.

“ ठीक. तुमच्या भायलीला ओन कॅन्सर झालेला आहे ! “

“ अग वार्डिंट ग. .काय म्हणता काय डॉक्टर ? खरंच ? माझा पिशास नाही असत ! असं कसं होईल येवढया लहान मुलीला ?”

“ मिश्रेश शानशाग, खरं आहे निदान. अगदी शंभर टक्के खरं आहे. या निर्णयाप्रत येण्यासाठीच आम्ही सर्व प्रकारच्या टेस्ट केल्या. कसलीही शंका राहता कामा नये याची आम्ही पूर्ण काळजी घेतली आहे. I am sorry, but that is the truth !”

“ पण डॉक्टर भायलीला याची काही कल्पना आहे कां ?” भरीता

“ भरीता, तुम्हाला कल्पना येणार नाही की तुमची मुलगी किती धीराची आणि कणखर जिद्दीची आहे ती ! She is a fighter! तिला तिच्या कॅन्सरची आम्ही चांगली माहिती दिली आहे.”

“ पण डॉक्टर अशा कसा हो तिलाच कॅन्सर झाला ?”

“ Well, अशा प्रकारचा कॅन्सर फार प्कचित आढळतो... एक टक्यापेक्षाही कमी प्रमाण आहे. पण प्रामुख्याने अशा केशीर लहान मुलांतच आढळतात.”

“ मग डॉक्टर यावर ट्रिटमेंट काय घ्यावी लागणार आणि किती दिवस ?” भरीता.

“ यावर ट्रिटमेंट आहे आणि ती आम्ही लगेच सुरुवातही करणं एकदा तुमची परधानगी मिळाली की.” डॉक्टर.

“ पण डॉक्टर या ट्रिटमेंटमुळे माझी भायली खरी होईल नां ?” भरीता

“ त्याचं अर्थ आहे की डॉक्टर प्रयत्न करणं हे आमच्या हातांतलं अर्थतं. पण कॅन्सर भावख्या रोगा खदल काही गॅंटी देता येत नाही. प्रयत्न करणे हे आमचे कर्तव्य आहे. यश येईल किंवा नाही हे मी तुम्हाला सांगू शकत नाही.”

“ डॉक्टर ही जी ट्रिटमेंट तुम्ही म्हणता ती कशा प्रकारची अर्थते ? काही कल्पना देऊ शकाल कां आम्हाला ?” भरीता.

“ Yes ! तेंच मी तुम्हाला भमजापून सांगणार आहे. अशा पेशंटना दोन प्रकारच्या ट्रिटमेंट अर्थतात. पहिली किमो थेरपी आणि दुसरी रेडियेशन. चार ते अहा आठपड्याचे अंतर ओडून, अहा ते आठ पेळा तुम्हाला भायलीला हॉस्पिटलमध्ये आणावे लागेल किमोच्या इंजेक्शनचा खराच त्रास होतो. डोक्यावरचे केश गळून पडतात. त्यानंतर रेडियेशनपण घावे लागते. या शिवाय मधून मधून रक्त तपासणी आणि इतर काही टेस्ट अर्थतात. “Progress monitoring” करावे लागते.”

“ खाण्यापिण्याचे काय पथ्य पाळावे लागते ?” भरीता.

“ खाण्यापिण्यापेक्षा जास्त काळजी तुम्हाला infectionची घ्यावी लागेल.” डॉक्टर

“ म्हणजे ? मला नाही भमजले !” भरीता

“ तिच्यासाठी अर्थतं खोली तर असावी लागेलच पण त्याजखरोखर तुमच्या घरांत येणाऱ्या जाणाऱ्या आहेतील माणसांवर निर्बंध घालावे लागतील.”

“ डॉक्टर आम्ही पाटेल ते करायला तयार आहोत तिच्यासाठी.” भरीता

“ ते मला माहित आहेच. तुम्ही दोघांनी भायलीकडून धडे घ्यायला पाहिजेत. तिच्या भावखी जिगरीची मुलगी फार प्कचितच आढळांत येते. You should be very proud of her !”

“ Yes Doctor, we are very.. very proud of her !”

भरीता आणि भरीताला पोहचवायला डॉक्टर खोली आहेत आले. भायलीला आणखीन काही दिवस हॉस्पिटल मध्ये ठेवणे आवश्यक होते. दोघेही घरी जाण्यासाठी गाडी पर्यंत आले. गाडीत खसल्यावर भरीता भरीताला म्हणाली, “भरीता, आता पर्यंतच आपलं आयुष्य कसं सुतासाखं भरळ होतं. आपल्याला पाटतं की मनुष्य अर्थतःसाठी जगत अर्थतो. पण तसं नाहीये. मुलांसाठी, इतरांसाठी सुधदां तो जगत अर्थतो. भायली ज्या जिद्दीने जगण्यासाठी धडपडते ते पाहून मलाही पाटतं की आपण सुधदां तिच्यासाखं लढलं पाहिजे-जगलं पाहिजे. तिच्यासाठी !”

मार्च २० २००६

e-mail: bhaikarkhanis@yahoo.com

(“परतीच्या पाटेवर” या आगामी कथासंग्रहातून. ४